

تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران به روایت دکتر علی اکبر ولایتی (بخش پنجم)

آوازه دانشگاه جندی شاپور در جهان

آنچه در پی می آید، ادامه مجموعه مباحث مطرح شده از سوی دکتر علی اکبر ولایتی در مجموعه برنامه های «ایران» در سیمای جمهوری اسلامی ایران با موضوع تبیین تاریخ علم در اسلام و ایران است: در همین شاهنامه، آنجا که سخن از بر دارکردن مانی است، فردوسی اشاره می کند که مانی را بر در بیمارستان جندی شاپور بر دار زدند، شاید به آن مناسبت که به زعم ما، او پزشک بود: «یارپوزند ا در شارستان / وگر پیش دیوان و بیمارستان» (شاهنامه (تصحیح خالقی مطلق)، ج ۶، ص ۳۳۷).

مانی در زمان شاپور اول ساسانی ظهور کرد، اما مانی در وهله نخست، نه به عنوان دین آور، بلکه مردی پزشک و حکیم خود را به شاهان و شاهزادگان ساسانی معرفی و نزدیک می کرده است. چنانکه در یک قطعه دستنویس مانوی از تورفان^۲ به دست آمده، مانی هنگام ملاقات با شاه ساسانی (که نامش در متن نیامده) خود را به عنوان پزشکی از بابل زمین معرفی می کند: «پیش شاه آمدم و گفتم: درود بر تو از یزدان. شاه گفت که از کجا آیی؟ من گفتم: پزشکی هستم از بابل زمین.» و نیز در یک قطعه مانوی دیگر از همین مجموعه، مانی در جریان دفاع خود در نزد بهرام اول، خدمات پزشکی خود را به شاه و خانواده او یادآوری می کند. بنابر متون متعدد تاریخی، پیکر مانی را پس از اعدام بر دروازه جندی شاپور، که پایتخت پزشکی منطقه بوده، یا بیمارستان آن شهر، بر دار می کنند.

جندی شاپور در زمان ساسانیان به فرمان شاپور اول توسعه داده شد. برای این شهر تازه تاسیس نقشه ای ترسیم شد و شخصی رامأمور مخارج آن شهر کردند تا به حساب ها رسیدگی کند. گرچه اسناد تاریخی در تایید ساخت شهر جندی شاپور در عهد ساسانی بسیار است، برخی تاریخ پژوهان بر این نظرنند که این شهر نه در دوران ساسانی، بلکه بسیار قبل تر از آن و حتی پیش از ورود آریایی ها به ایران ساخته شده و بعدها در عهد شاپور اول ساسانی بازسازی شده است. نام قدیم شهر به زبان عیلامی، جنتاشپیرتا به معنی باغ زیبا بوده است. این شهر پس از شکست و اسارت والرین، امپراتور روم، بعد از غارت انطاکیه به وسیله شاپور اول، تجدید ساختمان شد. ابوحنیفه دینوری (ص ۷۳) اشاره می کند که شاپور برای اینکه اسرای رومی ای را که از شهرهای قالوقیه و جندوقیه (کیلکیه و پادوکیه) روم با خود آورده بود در خاک اهواز موقتا اسکان دهد، شهر جدیدی برای آنها ساخت که جندی شاپور نام گرفت. طبری روایت جالبی از ساخت شهر آورده که گرچه افسانه به نظر می رسد، ذکر آن خالی از لطف نیست، زیرا اشاره ای دارد به ارتباط این شهر با دانش اندوزی. چنانکه اشاره خواهیم کرد، جندی شاپور بعدها از مراکز مهم علمی و مایه افتخار و مباهات ایرانیان می شود.

طبری می نویسد: «وقتی شاپور به محل جندی شاپور رفت که بنیان نهد، پیری بیل نام را آنجا یافت و از او پرسید: «آیا روا باشد که اینجا شهری بنیان شود؟» بیل بدو گفت: «اگر در این سن که دارم نوشتن توانم آموخت، روا باشد که در اینجا شهری بنیان شود.» شاپور گفت: «هر دو کار که پنداری نشود، بشود.» و شهر را رسم کرد و بیل را به آموزگاری سپرد و مقرر کرد که به یک سال وی را نوشتن و حساب کردن آموزد و معلم با وی بماند و سر و ریش او را بنتراشید که خاطرش بدان مشغول نباشد و در تعلیم وی بکوشید و پس از مدتی او را پیش شاپور آورد که تعلیم یافته بود و ماهر بود و شاپور شمار وثبت مخارج شهر را به وی سپرد و آن ناحیه را ولایت کرد و «به از اندیوشاپور» نامید که معنی آن «به از انطاکیه» باشد و شهر شاپور نیز نام یافت و همان است که جندی شاپور خوانند و مردم اهواز آنجا را به نام سرپرست بنا «بیل» گویند.»

شاپور دستور بنای بیمارستان بزرگی را در جندی شاپور صادر کرد و پس از هفت سال تلاش در این راه سرانجام به آرزوی دیرین خود رسید و با شسور و شوقی فراوان آن را افتتاح کرد و هزاران دانشجوی ایرانی و رومی و یونانی و سوری و عرب و هندی برای دانش اندوزی به سوی شهر جندی شاپور روی آوردند. به زودی تعداد دانشجویان بالغ بر پنج هزار تن شد و آوازه دانشگاه جندی شاپور در سراسر جهان آن روز پیچید و شهر جندی شاپور به صورت یک شهر دانشگاهی کامل درآمد و پرتو دانش از هر گوشه این شهر عظیم به اطراف و انکاف جهان تابیدن گرفت.

پی نوشت:

۱- شارستان = شهرستان؛ در اینجا مقصود شهر جندی شاپور است. ۲- منطقه ای در ایالت سین کیانگ ترکستان چین.

ادامه دارد...

دانشگاه

برنامه های واحد شوشتر برای مناطق سیل زده

اعضای هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر از لحظه وقوع بحران سیل در خوزستان ابعاد علمی آن را زیر نظر دارند

شوشتر پایتخت سازه های آبی جهان در شمال استان خوزستان و چهارمین شهر بزرگ استان از لحاظ جمعیت محسوب می شود. سیلاب اخیر نیمه فروردین ماه با دبی ۳۵۰۰ متر مکعب بر ثانیه طی چهار روز وارد شوشتر می شود و از روی سیل بندهای احداث شده عبور شرق شعبیه، ۲۴ روستا غرق در آب شدند و ۱۰ روستا در محاصره سیل قرار گرفتند.

شکل و شمایل دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر در روزهای درگیری مردم خوزستان کمی تغییر کرده است. سلف دانشگاه که نهایتا هزار پرس غذا در طول روز آماده می کرد، صبح، ظهر و شب پنج هزار وعده غذایی برای مردم سیل زده پخت و توزیع می کند. تیم های مختلفی در سه حوزه مهندسی آب برای بررسی سازه های آبی، دامپزشکی برای کمک به رسیدگی و درمان دام ها و روانشناسی و مددکاری اجتماعی برای کمک به بهداشت روانی گروه های مختلف سیل زگان تشکیل شدند. اساتید و دانشجویان در روزهای گذشته مردم آسیب دیده را تنها نگذاشتند و مشغول به خدمت رسانی به آنها هستند تا دانسته های علمی خود را در اختیار مردم قرار دهند. این واحد جامع دانشگاه آزاد اسلامی حالا به عنوان یکی از اصلی ترین مراکز پشتیبانی در شهرستان شوشتر بین نیروهای جهادی و مسئولان شناخته می شود. در این گزارش گوشه ای از خدمات این دانشگاه در طول روزهای گذشته را مرور خواهیم کرد.

ابوالفضل مفاہری

روزنامه نگار

نگاهی کلی به اقدامات واحد شوشتر در روزهای اخیر

محمدحسین پورمحمدی، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر در گفت وگو با «فرهیختگان» گفت: «گروهی تحت عنوان تیم تخصصی فنی و مهندسی از همان روزهای اول سیل در کنار مسئولان شهرستان مشغول به خدمت رسانی شدند و این تیم در مهار آب و نقشه ها و مختصات منطقه کمک زیادی کردند و هم اکنون در حال مطالعه هستند تا پس از فروکش کردن آب طبق اصول علمی ساخت در روند ساخت و احیای سیل بندها مشاوره های لازم را ارائه دهند.»

وی ادامه داد: «تیم دامپزشکی واحد شوشتر نیز حدود یک هفته است در چهار روستای سیل زده که به دانشگاه آزاد اسلامی واگذار شده، در دو بخش واکسیناسیون و درمان مشغول به فعالیت هستند. تعدادی از اساتید و ۱۰ نفر از دانشجویان ترم آخر رشته دامپزشکی در این تیم حضور دارند.» رئیس دانشگاه

آزاد اسلامی واحد شوشتر افزود: «گروه جامعه شناسی و علوم اجتماعی تیم دیگری از این واحد است که برای بررسی آسیب های اجتماعی مناطق سیل زده به منطقه اعزام شدند. این گروه پرسشنامه هایی نیز برای توزیع در کمپ ها آماده کردند.» پورمحمدی تصریح کرد: «در کنار فعالیت های علمی، تمام ظرفیت های دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر در اختیار استان های معینی بود که به کمک شهرستان شوشتر و بخش شعبیه آمده بودند.» وی با اشاره به آشیخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر نیز گفت: «روزانه ۱۵ هزار وعده غذای در سه نوبت صبحانه، ناهار و شام در برنامه غذایی کاملا متنوع پخت و برای توزیع در منطقه شعبیه ارسال می شود. ۶۰ نفر در دو گروه ۳۰ نفره به صورت ۲۴ ساعته در واحد شوشتر مستقر و مشغول خدمت رسانی در این آشیخانه هستند.»

اساتید و دانشجویان در طول یک ماه آینده در منطقه هستند

سیده زینب پیغمبرزاده، رئیس دانشکده کشاورزی و دامپزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر در گفت وگو با «فرهیختگان» گفت: «یک سال است که به صورت خودجوش با مدیریت خوبی که رئیس واحد داشتند، در منطقه شعبیه به درمان دام ها و وزیرت رایگان احشام پرداختیم. سعی کردیم دانشجویان را با محیط کار آشنا کنیم و آموزش بهتری را در مناطق روستایی به آنها بدهیم. همین دانشجویان امروز در قالب گروه های جهادی به کمک مردم آمده اند.» وی تصریح کرد: «وقتی سیل به وقوع پیوست، اعضای فعال بسیج دانشجویی دانشگاه در دانشکده دامپزشکی، روستاها و مناطق آسیب دیده را شناسایی کردند. ۳۸ روستای آسیب دیده در منطقه وجود دارند که به وسیله تقسیم دانشجویان داوطلب در هشت دسته تقسیم بندی شدند. این دانشجویان در دو شیفت از صبح تا ساعت ۱۶ و گروه دیگر از ساعت ۱۶ تا غروب آفتاب در کنار اساتید به روستا سرکشی می کنند.»

پیغمبرزاده ادامه داد: «با هماهنگی اداره دامپزشکی شهرستان تاکنون در سه منطقه شهرک دانیال و سایت های یک، دو و سه و روستای شعیب نبی که محل نگهداری احشام بود، فعالیت های درمانی را انجام دادیم.»

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی درخصوص طول مدت فعالیت این گروه گفت: «در طول یک ماه آینده زمان بندی کردیم تا دانشجویان و اساتید دانشگاه در منطقه حاضر باشند و کارهای درمانی شامل وزیرت رایگان و تامین داروهای موردنیاز احشام را ادامه خواهیم داد. حتی داروهای موردنیاز را در اختیار دامداران قرار دادیم تا در این زمینه مشکلی نداشته باشند.» رئیس دانشکده کشاورزی و دامپزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر افزود: «وقتی در منطقه قرار می گیریم، اوضاع وخیم تر از چیزی است که نشان داده می شود. بسیاری از دامداران همه سرمایه شان همین حیواناتی است که دارند، خانه و مزرعه خود را از دست داده اند و الان تنها منبع درآمد و امزار معاش خانواده آنها همین احشام هستند؛ بنابراین این حرکت ضرورت بالایی داشت.» پیغمبرزاده با اشاره به صحبت های اخیر رئیس دانشگاه آزاد اسلامی درخصوص استفاده از مسائل پیرامون سیل در تحقیقات و مباحث علمی دانشگاه گفت: «نکته مورد اشاره دکتر طهرانچی در زمینه دامپزشکی مورد توجه است. با توجه به موقعیت خاص سیل بعضی از بیماری ها دوباره شیوع پیدا می کنند که می توان به وسیله پایان نامه ها و طرح های تحقیقاتی دلایل شیوع مجدد آنها را بررسی کرد. برخی بیماری ها هم بیماری های نوظهور هستند و برخی بیماری های مشترک بین انسان و دام با سرعت بیشتری شیوع پیدا کرده است، برای مثال تب برقی باوجود واکسیناسیونی که انجام می شد، در حال حاضر به عنوان یک بیماری شایع در منطقه ما دیده می شود و اکثر گله ها درگیر آن هستند.» عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی اظهار کرد: «در زمینه های مورد اشاره باید فعالیت های علمی گسترده ای صورت گیرد تا مسائل مختلفی مانند میزان شیوع و نحوه کنترل بیماری ها مورد بررسی قرار گیرد و ارزیابی شود که به چه نحوی سیستم های مدیریتی دامپروزی به کمک درمان باید تا نتایج موثرتری داشته باشیم.» وی خاطرنشان کرد: «نیازمند حمایت دانشگاه هم هستیم. در منطقه جنوب و جنوب غرب و غرب کشور تنها واحد دانشگاه آزاد اسلامی هستیم که رشته دامپزشکی را داریم. از سال ۹۲ دانشجویان دکتری دامپزشکی را پذیرش کردیم و هم اکنون ۱۰ نفر رشته دکتری در این رشته مشغول تحصیل هستند.»

فعالیت دانشگاه آزاد در شعبیه ستودنی است

حسین پنبه دانه پور، فرماندار شهرستان شوشتر نیز درباره اقدامات دانشگاه آزاد اسلامی در این شهرستان گفت: «از رئیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، معاونان و اعضای هیات علمی این واحد که واقعا با دید باز و با همه علم و امکاناتی که در اختیار دارند، به عنوان گروه های امدادی و جهادی در منطقه شعبیه شهرستان شوشتر حضور دارند، تقدیر و تشکر می کنم.» وی ادامه داد: «از همان روزهای اول از رئیس واحد شوشتر

درخواست کردم به همراه هیات علمی این دانشگاه در مناطق حضور پیدا کنند که این دعوت اجابت شد و تلاش دانشگاهیان چه در خدمات دامپزشکی نظیر تیمار و مداوای احشام و چه در بحث تهیه غذا و سایر خدمات انجام شده قابل تقدیر است.» پنبه دانه پور تصریح کرد: «دور از انتظار نبود، چرا که اعضای هیات علمی دانشگاه هم تجربه لازم را به واسطه حضور در رده های مختلف دارند و هم از علم موردنیاز برخوردارند. این حرکت دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر در واقع آمیخته شدن عمل و علم بود که در بخش شعبیه اتفاق افتاد و امری ستودنی است.»

طرح های علمی سازه های آبی بر ای مقابله با سیلاب ها

حسین قربانی زاده مدیر گروه مهندسی علوم آب دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر در گفت وگو با «فرهیختگان» گفت: «بعد از درگیر شدن منطقه با سیلاب، تیمی در دانشگاه تحت عنوان گروه علوم آب در دانشگاه تشکیل دادیم و تمام اساتید دانشکده مهندسی علوم آب دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر در این کارگروه قرار گرفتند. این اساتید در طول روزهای گذشته بازدید میدانی از منطقه شعبیه و مناطقی که رودخانه در طلیان کرده بود داشتند و از نزدیک

شاهد درگیری مزارع و روستاها با سیل بودند.» وی درخصوص نحوه فعالیت این کارگروه ادامه داد: «قرار است راهکارهای سازه ای برای کنترل سیلاب را در نشتی با حضور این اساتید بررسی کنیم. تیم طراحی ما متشکل از متخصصان هیدرولیک، هیدرولوژی و سازه های آبی روی این مساله کار خواهند کرد.» قربانی زاده افزود: «طراحی این سازه ها به صورت کامل توسط دانشگاه انجام می شود و بعد اجرایی این طرح ها با مشارکت ارگان های اجرایی نظیر فرمانداری محقق خواهد شد. خوشبختانه فرماندار شوشتر هم قول همکاری لازم را داده اند تا طرح و نقشه سازه ها و سیل بندهایی که ارائه می شود، با کمک فرمانداری برای محافظت از مناطق اطراف رودخانه در پیاده سازی شوند. البته اولویت های مهم تری در شرایط کنونی وجود دارد که ممکن است اجرای این طرح ها را با تاخیر کوتاهی مواجه کند، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی اظهار کرد: «تلاش می کنیم طرح هایی که توسط اساتید دانشگاه ارائه و انجام خواهد شد، به گونه ای باشد که در شرایط مشابه و احتمالی آینده، مناطق اطراف رود را درگیر سیل نکند و از بروز خسارت ها جلوگیری کند.» وی افزود: «مباحث مربوط به آب به هم پیوسته هستند. زمانی که ما سیلاب را کنترل می کنیم، مباحثی نظیر کیفیت آب هم پوشش داده می شود. پروژه هایی که از آن یاد شد، در واقع پروژه های چندمنظوره است که بعد اصلی آنها، مهندسی آب و کنترل آن است، ولی در عمل چند وجه مختلف دارد و می تواند کمک شایانی برای منطقه باشد.» مدیر گروه مهندسی علوم آب دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر خاطرنشان کرد: «هر تهدیدی که اتفاق می افتد و هر بحرانی که به وجود می آید، می تواند فرصت های جدیدی در کنارش شکل بگیرد. این فرصت، فرصتی برای تبدیل دانش به یک داشته علمی است که باید غنیمت شمرده شود.» وی ادامه داد: «باید بتوانیم دانشی را که در اختیار اساتید قرار دارند، به شکل عملی در جامعه متبلور کنیم. در همین بحران اخیر درس های مختلف و زیادی وجود داشت که از آن می توان در کنار اطلاعات و دانش قبلی استفاده کرد تا به بهر برداری بهتر از علم منجر شود.»

دانشگاه ها به زانو در آمدند!

رئیس دانشگاه تربیت مدرس از به زانو درآمدن دانشگاه ها به دلیل بدهی و تاخیر در پرداخت بودجه خبر داد. محمدتقی احمدی در گفت وگو با ایلنا با اشاره به پیگیری بودجه کمک هزینه تحصیلی دانشجویان پزشکی که موجی از اعتراضات را در پی داشته است، گفت: «دانشجویان پزشکی در زمینه کمک هزینه تحصیلی نگرانی داشتند، گرچه دانشگاه تربیت مدرس از منابع خود برای این کمک ها مبلغی را در نظر می گیرد، اما این میزان در قیاس با سایر دانشگاه های علوم پزشکی کمتر است، از این رو دانشجویان ما تقاضا داشتند این مقدار کمی رشد کند. ما نیز به دانشجویان اعلام کردیم این کمک هزینه نسبت به مقدرات بودجه دانشگاه تنظیم شده است.» احمدی در پاسخ به این سوال که آیا اعتبارات بودجه ای دانشگاه تربیت مدرس به طور مرتب داده می شود، گفت: «وعده های خوبی مطرح می شود که این اعتبارات می رسد، اما همه دانشگاه ها از این بابت به زانو درآمده اند، زیرا ده ها میلیارد بدهی ایجاد شده و مدتهاست راجع به هزینه های غذا و آجاره های خوابگاه ها بدهکاریم. دولت محترم هم قول داد و بعضا با مکاتباتش تایید کرد که بودجه ما را می دهد و ما هم تعهدات دریافت صد درصدی بودجه را ایجاد کردیم، ولی هنوز خبری نشده است.»

۳۳ هزار نفر در کنکور دکتری انتخاب رشته کردند

داوطلبان مجاز به انتخاب رشته آزمون ورودی دوره دکتری (Ph.D) نیمه متمرکز سال ۹۸ تا امروز سه شنبه سوم اردیبهشت فرصت دارند نسبت به انتخاب رشته اقدام کنند. حسین توکلی، مشاور عالی سازمان سنجش در گفت وگو با مهر افزود: «از تعداد ۱۵۰ هزار و ۵۳۵ نفر مجاز به انتخاب رشته، تا صبح دیروز دوشنبه دوم اردیبهشت ماه ۹۸ تعداد ۳۳ هزار و ۹۷۱ نفر انتخاب رشته کرده اند.» مشاور عالی سازمان سنجش ادامه داد: «داوطلبانی که مجاز به انتخاب رشته و علاقه مند به انتخاب رشته های دانشگاه های آزاد اسلامی هستند، لازم است به سایت دانشگاه آزاد اسلامی مراجعه و براساس اطلاعیه های مربوط که در سایت آن دانشگاه اطلاع رسانی خواهد شد، اقدام کنند. اسامی معرفی شدگان دارای حدنصاب به منظور شرکت در مرحله دوم (مصاحبه، بررسی سوابق علمی و پژوهشی و ...) همراه با برنامه زمانی مراجعه به دانشگاه های مجری در دهه آخر اردیبهشت ماه ۹۸ از طریق پایگاه اطلاع رسانی این سازمان منتشر خواهد شد.»

هزار نفر